

Örebro Läns Museum	
Dnr: 2018.240.187	
Ankom 2019 -09- 26	
Handl. BJCT, EM	Sign. MN

Länsstyrelsens diariernr
413-5047-2019Länsstyrelsen Örebro län
Maria Walderbrink
701 86 Örebro

ÖVERKLAGANDE AV BESLUT OM TILLSTÅND TILL INGREPP I FORNLÄMNING L 1980:2481 I NORA SOCKEN OCH KOMMUN, MED VILKOR OM ARKEOLOGISK UNDERSÖKNING I FORM AV SCHAKTNINGSÖVERVAKNING

Länsstyrelsen Örebro län har lämnat tillstånd till Naturvårdsverket för att göra ingrepp i del av fornlämning L1980:2481 (Nora 91:2). Marken invid och i kvarnen innehåller förhöjda halter av kvicksilver och behöver saneras. Länsstyrelsen har också beslutat om att saneringsarbetena utanför kvarnen ska ske genom en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning med syfte att dokumentera berörda lämningar och kulturlager.

BAKGRUND

År 1976 fick Järleån skydd som naturreservat genom beslut av Länsstyrelsen (register nr T 120). Hembygdsföreningen hade dessförinnan vårdat området. Vid reservatsbildningen blev staten, genom Naturvårdsverket, markägare och avtal träffades med Länsstyrelsen om reservatets förvaltning. Kulturresevatsinstrumentet infördes först 1999 och många av de äldre naturreservaten är tillkomna för att skydda större sammanhängande miljöer även av kulturhistoriskt värde. Detta gäller vid Järleån, där alltså natur- och kulturmiljöintressen samverkade. Av beslutet framgår att lämningarna av järnhantering och dess mark- och vattenkraftutnyttjande samt de bebyggelsemiljöer som järnhanteringen resulterat i, var lika starka skäl till reservatsbildningen som naturvärdena i området.

År 1987 utpekades Järleån som riksintresse för naturvården medan Bondbyn – Järle – Yxe utpekades som riksintresse för kulturmiljövården (T 35). De båda riksintressena överlappar i det nu aktuella området. Järleån är även utpekad som kulturvattendrag, med hänvisning till riksintresseanspråket.

Verksamheten i Järle har utgjorts av hytta, hammare, såg och kvarn. Idag är endast kvarnbyggnaden intakt omgiven av kulturlager, grunder och rännor. Lämningarna efter hytt- och hammarområdet samt träindustri är klassade som fornlämningar och kvarnen utgör en kulturhistorisk byggnad angiven som övrig kulturhistorisk lämning.

EM. CT

ÖREBRO LÄNS MUSEUMS SYNPUNKTER GÄLLANDE BESLUTET

Örebro läns museum motsätter sig inte att saneringen och den arkeologiska undersökningen genom schaktningsövervakning genomförs men menar att beslutet bör förtydligas och kompletteras.

Berörda delar av fornlämningen ska undersökas och dokumenteras. Det framgår dock inte av beslutet om fornlämningen ska bevaras. Örebro läns museum menar att det bör förtydligas att fornlämningen efter schaktningsövervakningen inte är borttagen utan att den finns kvar och har fortsatt lagskydd.

I beslutet anges att det är lämningar efter sågverksamheten utanför kvarnen som är att betrakta som fornlämning och att arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning ska ske vid arbeten utanför byggnaden. Örebro läns museum anser att även möjliga lämningar inom och under kvarnen bör betraktas som en del av fornlämningen. Schaktningsövervakning bör därför även ske vid arbetena inne i kvarnen för att lämningar och kulturlager samt byggnadskonstruktioner ska kunna dokumenteras.

Kvarnen har förmodats vara byggd 1804 och på platsen har det bedrivits olika verksamheter kopplade till dammen under lång tid (före det). Det kan finnas både lämningar och byggnadselement som genom dokumentation tillför ny historisk kunskap om Järles verksamheter. Örebro läns museum menar att dokumentationen bör utföras på ett sådant sätt att även provtagning för analys sker och tillvaratagande av fyndmaterial görs för dateringar av lämningar och kvarnbyggnaden.

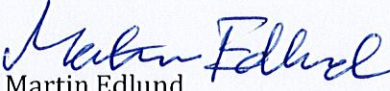
I beslutet anges att kvarnen och området närmast ska saneras. Örebro läns museum önskar ett förtydligande i beslutet om hur marken ska saneras och återställas utanför kvarnen. Örebro läns museum anser att upplevelsevärdet i miljön kring kvarnen är viktigt och att marken utanför kvarnen återställs på ett sådant sätt att upplevelsen av platsen och kvarnen beaktas och inte förvanskas.

Örebro läns museum saknar också riktlinjer för återställandet av kvarnbyggnaden efter arbetena. Om ingrepp görs i kvarnen för att komma åt marken under byggnaden bör även själva byggnaden återställas på ett antikvariskt godtagbart sätt samt med antikvarisk medverkan. Likaså bör kvarnens byggnadskonstruktion beaktas och dokumenteras.

Beslut i ärendet har fattats av landsantikvarie och länsmuseumschef Birgitta Johansen efter föredragning av arkeolog Martin Edlund. I beslutet har även deltagit byggnadsantikvarie Charlott Torgén och enhetschef Elinor Magnérus.

För Stiftelsen Örebro läns museum

Birgitta Johansen
Landsantikvarie/länsmuseumschef

Martin Edlund
Arkeolog

CT-EM.